

КРИЗЬ БУРЕВІЙ ЖИТТЯ

Доля
людські

якому випала найтяжча доля, якого скубали і скубають з усіх боків, проводячи експерименти, — виживе чи не вийде. Він найсмирненніший і найневибагливіший, розкоші не бачив. А пробував щось збудувати, щось створити своїми руками, нерідко давали й по шапці.

С ТАРЕНЬКА хата на жаврівському хуторі, хлів. Обійстя відкрите всім вітрам. Сюди, де мешкає Варвара Клімівна Сидорук, так і не спромоглися протягнути електроенергію. А з каганцем воно ж звісно як. Та й господині самій нелегко. Пора весняна, гаряча — роботи хоч відбавляй, а тут ще й грип нечасно причепився, ломить кістки. Надія на сина: Василь приїде, допоможе, як і раніше, все зробить.

Слово за слово, і вступили ми на поріг її юності, на той батьківський поріг, коли жили вони ще разом — три сестри і брат. В батька було п'ять десятин землі, то господарювали, старалися робити все якнайліпше. При Польщі були закони, давали змогу повернутися селянину. Тому і надіялися на власні сили та на власні руки. А в дев'ятнадцять то було в тридцять сьомому році, вподобав Варвару хлопця з сусідніх Сянців Леон. Побралися...

Довго можна розповідати про перинеті їхнього життя. Але найнеприємніше, що різко вдарило по їх сім'ях, почалося в 1944 році. Одного ранку, лише встали, вже на подвір'ї хлопці з НКВС.

— Пішли! — до Леона.

«Припаяли» 20 років. Спочатку відпрацювали в Чусовую тодішньої Молотовської області, а потім на шахти у Воркуту...

В 1946 році п'ятдесятирічною померла мати (ще раніше молодшим схоронили батька), і залишилась Варвара з малым Васильком. Добрі люди інколи підказували: — Ти трохи, Варко, дивися. А то час такий непевний. Чоловіка забрали, можуть і тебе десь запроторити.

— А що я кому поганого зробила? Та й ні в якій політиці не замішана.

— Воно то так, але хапають людей...

В БЕРЕЗНІ 1948-го, вночі, десь о другій годині в хату постукали. Відчинила, зайшло троє. Сіли і мовчать. Хто, що? Чи бандерівці, чи енкаведешники? Форма військова. Та мало хто в той час в тій формі не ходив. Так і сиділи мовчки.

— Васю! — звернулася до малого. — Мабуть, прийшли нас вивозити...

А що могло знати восьмирічне хлоп'я? Передбачення справдилися, коли оголосили, що будуть виселяти. Куди, чого? — так і залишилося знаком питання. А чи можна що з собою брати?

— Начальник сказав, що дає вам дві підводи. Беріть що хочете, а голівне, що було що їсти...

Так і попрощалися тужливо з домівкою, що сиротливо плакала їм услід. А ще й дерева на півхати залишилося, будуватися планували.

Двадцять п'ять днів везли їх в Амурську область на край світу. Для чого, чому відірвали від

рідної землі, чим вони завинили? Привезли в один з радгоспів, поселили в сяке-такє житло, виділили шматок городка на 9 відер картоплі. Багато тут було таких українських сімей. Роботи всі, толк у землі знанню, працювати не лінуються. Ото й почали господарювати по-справжньому. За два роки навіть деякі припаси з'явилися.

Та не тут-то було, не для того їх туди переселяли, щоб нормально жити, а щоб робили тяжку роботу, щоб влади боялися. Невсипуще око НКВС всюди слідкувало за «ворогами народу».

У Варвари вже було 40 мішків картоплі, годувала свиню. Аж тут, якраз перед Михайлом, прибуває пароплав.

— Збирайтеся! — наказали.

Чотири дні і ночі пливли. Осінь, холод. Нарешті, зупинка. Вибантажили всіх на березі річки і великими саньми дали транспортують. Шимановський район, ліспромгосп Кухтеринський. Ні криниці, ні води, ні магазину. Лише землянки навкруги, що залишилися ще від війни з японцями.

— Обживайтеся! — сказало табірне начальство.

Д ОЗВОЛЮ собі невеликий відступ-роздум. Розумію, коли людину звинуватили в якихось гріхах, доведено її злочин, відбувся суд і винесено покарання. Стаття така-то, стільки-то років. Ти — «зек». Згідно закону. Але коли до тебе в хату приходять вночі, забирають з малою дитиною, не пред'являючи ніяких звинувачень,

везуть за 10 тисяч кілометрів, поселяють, де хочуть, роблять, що хочуть, поведуться з тобою не як з громадянином, а як з худобою, то хіба це цивілізована держава, хіба є тут бодай найменший елемент законності? Це страшна система насилля, розбою, тиранії. Це колонія, всіяна концентраційними таборами із жорстокими методами переслідування людини і розправи з нею. Цього, на жаль, ми, мабуть, не зрозуміли до кінця. Тягар тих років винесло на собі старше покоління, і воно, при потребі, може про все нам повідати.

Так от в ліспромгоспі, куди потрапили Варвара Клімівна з Василем, умови були далекі від нормального побутового життя. Окрім того, що мерзли в землянках, ще й голодували. Щодня за 2 кілометри доводилося ходити на лісопояс, вилізати на дерева, конувати тяжку, далеко не жіночу роботу. Хто бував на лісопоясах, той знає, що це за каторжна праця, виснажлива, нестерпна.

Та й для дітей придумали не кращі умови. Школа знаходилася за п'ять кілометрів. І до неї потрібно було добиратися лісом. Ніхто не підвозив, нікого не турбувала доля малюків. Збирається Василько в школу, а в матері серце неспокойне — в тій тайзі що хочеш може трапитися. Та слава Богу, обійшлося.

Поїхати в місто вони також не мали права. Спецпереселенці. Тоді ярликів начіпляти могли скільки завгодно... В 1955 році з вор-

кутинських таборів звільнили Леона, Варчиного чоловіка.

— Сидорук! — звернувся до нього начальник. — А чого ж ти до сім'ї не їдеш?

— Не знаю, де моя сім'я...

Навели довідки. Аж в Амурській області. І вирушив Леон до того злочасного ліспромгоспу. Та не застав тут Варки з Васильком. Їх також відпустили. Надворі була хрущовська відлига, і повільно розповзався гулагівський мурашник, зменшувався. Натужно кричали поїзди не про розлуку, а про жадану зустріч на рідній землі. І їхав додому Леон вже з паспортом як громадянин. Тут, в Сянцях, і відбулася стріча з сім'єю через довгі роки по-невбравь. А потім купили в Жаврові хату, подали заяву в колгосп. Варвара Клімівна в ланці працювала, чоловік очищав ліс. Підірване в нього було здоров'я на воркутинських шахтах. Але роботи ніякої не дуразься, любив її. Та прожив всього шістьдесят.

...Розмовляємо, згадуємо подробиці. Таке життя, що в «Рідному краї» його можна друкувати не один місяць з продовженням. Та, мабуть, зайве вправлятися в словесах. Нічого не вернеш, нічого не змінить. Єдиним спалахом метеорита пролетіли роки, багато з яких довелося ні за що спокутувати. Але в селянській пам'яті закарбований той день, коли їх, як сніжку від хліба, відірвали від рідної землі, грабували господарство, завантажували сіно, снопи, забрали нову клуню, дерево на хату. Хай такого ніхто не бачить і не переживає.

Євген ЛАНОВЕЦЬ.
с. Жаврів.